

Puňek vytřbili a nyní v kraji dobrý v kus udržují a šíří.

Ši takových četných a zřejmých záslubách o umění, nelze mlčeti spolku, jež se proto založil, aby nad českým uměním strážně bděl, a kterýž v uznávání a oceňování záslub ve prospěch umění vydotyých jeden z předních prostředků k dosažení svého cíle vidí. Spolek českých umělců a přátel umění - Umělecká Beseda - vyslovuje Vám tedy, ctěný Pane, své mínění o Vašem horlivém působení, uznává všecko i cení výsoce Vašich o umění záslub a vyslovuje Vám za Vaše blahodárné působení díky nejupřímnějšího.

V Praze 26. března 1865.

**Beseda umělecká
v Praze.**

Imenem odboru hudebního: Imenem správního výboru:

Karel Frič
starosta.

J. Wenzig
starosta.

Karel Frič
jedenáct osl. hud.

Rob. Nápravník
jedenáct osl.

Obr. 1 Ukázka z tzv. „Modrého alba“, které A. Aptovi roku 1865 věnovala Umělecká beseda, archiv Pražské konzervatoře, sign. 2 C 469

Cecilská jednota a Antonín Dvořák

Martina Vídenová

Whilst studying at the Organ School, Antonín Dvořák was also playing viola for the Cecilia Society, an important musical organisation in Prague. So far, musicologists have paid relatively little attention to this area of the composer's activity as a performer. The Cecilia Society played a part in the emergence of the newly developing phenomenon of public concerts, and it was one of the first societies in this country that was oriented towards the performance of larger-scale works for choir, choir and orchestra, and orchestra alone. Primarily on the basis of source material on the matter in question that has not yet been studied or, in some cases, that was previously unknown, the study provides an overview of the development, organisational structure, and membership base of the Cecilia Society with an emphasis on the period when Dvořák was active in the organisation.

Nejvýznamnější a v dosavadní odborné literatuře nejreflektovanější oblastí Dvořákova interpretačního umění je jeho dirigentská praxe. Antonín Dvořák rovněž ovládal hru na několik hudebních nástrojů, působil jako klavírista, varhaník a téměř čtrnáct let jako orchestrální hráč na violu. Právě tato oblast jeho působení dosud zůstává v pozadí zájmu badatelů, byť měla bezesporu nezanedbatelný vliv i na skladatelovu vlastní tvorbu.

Dvořák byl veden ke hře na hudební nástroje od útlého věku. Prvním učitelem hudby mu v rodné Nelahozevsi byl jeho vlastní otec František, povoláním řezník a hostinský, který měl k hudbě blízký vztah. Svého syna učil hře na housle, seznamoval ho s taneční a užitkovou hudbou i s hudbou provozovanou v kostele. Od roku 1847 Dvořákovy muzikantské vlohy rozvíjel nelahozevský kantor a hudebník Josef Spitz. Na violu se Dvořák začal prvně učit hrát u Antonína Liehmanna ve Zlonicích, kam ho rodiče poslali roku 1853, aby si zde prohloubil své hudební vzdělání. Liehmann, tamní vyhlášený muzikant a pedagog, Dvořáka učil také hře na housle, klavír a varhany. Na housle ho nechával hrát na kůru zlonického kostela i ve své kapele, se kterou vystupoval zejména o posvíceních. Liehmann se zasloužil také o to, že byl Dvořák v roce 1856 poslán do České Kamenice, kde si zlepšoval své znalosti němčiny a věnoval se zde i hudbě. Franz Hanke, ředitel místního kůru u sv. Jakuba i v kapli Panny Marie, jej učil hře na varhany. Zlom Dvořákova hudebního vzdělávání nastal roku 1857, kdy se vydal do Prahy studovat varhanickou školu. V listopadu téhož roku vstoupil do orchestru spolku Cecilská jednota / Cäcilien Verein, který v Praze působil v letech 1840–1865.¹

Instituce byla pojmenována podle patronky duchovní hudby sv. Cecílie, nicméně dramaturgie repertoáru nebyla orientována na díla čistě liturgického charakteru, oproti jiným dobovým spolkům nesoucím obdobný název.² Jednota stála u zrodu nově se formujícího veřejného koncertního provozu a je jedním z prvních

Studie vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury ČR v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2018/43, 00023272).

¹ Další varianty názvu spolku, které se vyskytují v literatuře a pramenech: Ceciliánská jednota, Ceciliánský spolek, Jednota sv. Cecílie, Cecilský spolek, Cecilka, Cecílie, Caecilien Verein, Caecilienverein.

² Ve sledovaném období byl na našem území činný ještě jeden spolek nesoucí název Cecilská jednota. Byl založen roku 1803 v Ústí nad Orlicí jako *Jednota sv. Cecílie k pěstování hudby kostelní*.

spolků činných na našem území, který se orientoval na uvádění větších vokálních, vokálně-instrumentálních i čistě orchestrálních děl.

Spolek založil Antonín Apt (1815–1887), který patří k předním organizátorským postavám dobového pražského koncertního dění. Narodil se v Praze na Malé Straně v měšťanské rodině, vystudoval gymnázium a filozofii na Karlově univerzitě. V roce 1833 se stal praktikantem na stavovském úřadě a jako zemský úředník byl zaměstnán až do roku 1873. Svůj život však zasvětil především hudbě. Od svých gymnazijních let se věnoval studiu hudební teorie – vzdělával se u skladatele a kapelníka Jana Šubrtu. Spolu s Augustem Wilhelmem Ambrosem, Jindřichem Václavem Veitem a Janem Bedřichem Kittlem patřil k hlavním propagátorům moderního evropského repertoáru. Ve svém bytě údajně hostil stále smyčcové kvarteto, které se orientovalo na provozování nejnovějších skladeb. Dlouhá léta působil na půdě pražské konzervatoře, které také věnoval svoji pozůstalost.³

Podle aktuálních personálních možností tělesa zařazoval Apt na programy koncertů jednoty významná, dosud v Praze neprovedená díla především právě soudobých autorů, čímž repertoár spolku vyniká nad programy koncertů jiných pražských dobových institucí. Aptovým přičiněním bylo pražské publikum poprvé obeznámeno například s některými skladbami Roberta Schumanna, Hectora Berlioze či Richarda Wagnera, se kterým byl Apt v přátelském kontaktu. Cecilská jednota tak významně přispěla také k rozšiřování Dvořákových obzorů v oblasti dobového středoevropského repertoáru. Produkce jednoty však byla obecně velice rozmanitá a zahrnovala díla předních autorů různých slohových epoch. Dvořák se zde rovněž prvně blíže seznamoval s barevnými možnostmi orchestru.

Dvořákovým působením v Cecilské jednotě se dosud žádný badatel nezabýval. Spolek sám o sobě sice již byl předmětem zájmu několika muzikologů, nicméně i přes jeho nesporně velký význam mu nebyla věnována žádná samostatná monografická publikace, jež by podala komplexní přehled o podobě, vývoji a činnostech jednoty v kontextu dobového kulturního a společenského života v Praze. Slovníková hesla a různě zaměřené texty týkající se pražského hudebního života 19. století podávají poměrně stručné informace o existenci jednoty. Studie zabývající se přímo danou institucí jsou skromnějšího rozsahu a poskytují spíše torzovité údaje. Stále můžeme konstatovat, že nedostatek relevantní literatury se týká problematiky hudebních spolků daného období jako takové. Byť jsou různé aspekty činností jednotlivých spolků v řadě odborných prací reflektovány detailněji, dosud v této oblasti zájmu narážíme na mnoho nezodpovězených otázek,

³ Roku 1854 byl Apt generální schůzí Jednoty pro zvelebení hudby v Čechách, která zajišťovala chod pražské konzervatoře, jmenován tzv. činným členem. Mezi činné členy byli voleni pouze hudební nadšenci se širokými znalostmi v oblasti hudebního umění, trvale žijící v Praze. V rámci konzervatoře rovněž nesměli mít uzavřený žádný pracovní poměr. Viz August Wilhelm AMBROS: *Das Conservatorium in Prag. Eine Denkschrift bei Gelegenheit der fünfzigjährigen Jubelfeier der Gründung*, Prag 1858, s. 87–88. Ve výčtu činných členů konzervatoře je v jejích dokumentech Apt uváděn až do své smrti (1887). Byť ve spolku po dlouhá léta působil jako horlivý pomocník (na půdě konzervatoře např. pomáhal organizovat koncerty a slavnosti, roku 1863 se podílel na vypracování nového systému výuky zpěvu či býval přítomen u přijímacích řízení apod.), patrně zde tedy vzhledem k výše uvedeným podmínkám nikdy nevyučoval jako řádný pedagog. Rovněž v mnou prostudovaných materiálech vypovídajících o organizační struktuře konzervatoře daného období Apt jako zaměstnanec zmíněn není. Od roku 1872 je v pramenech konzervatoře uveden rovněž jako tzv. přispívající člen. Dle údajů v těchto dokumentech od daného roku každoročně přispíval na chod instituce až do své smrti 42 zlatých.

opomíjených témat a omezenou hloubku znalostí. Tato situace patrně mimo jiné souvisí rovněž s komplikovanou dostupností některých pramenů. Řada archivních dokumentů je nezpracovaná, tudíž pro badatele nepřístupná.

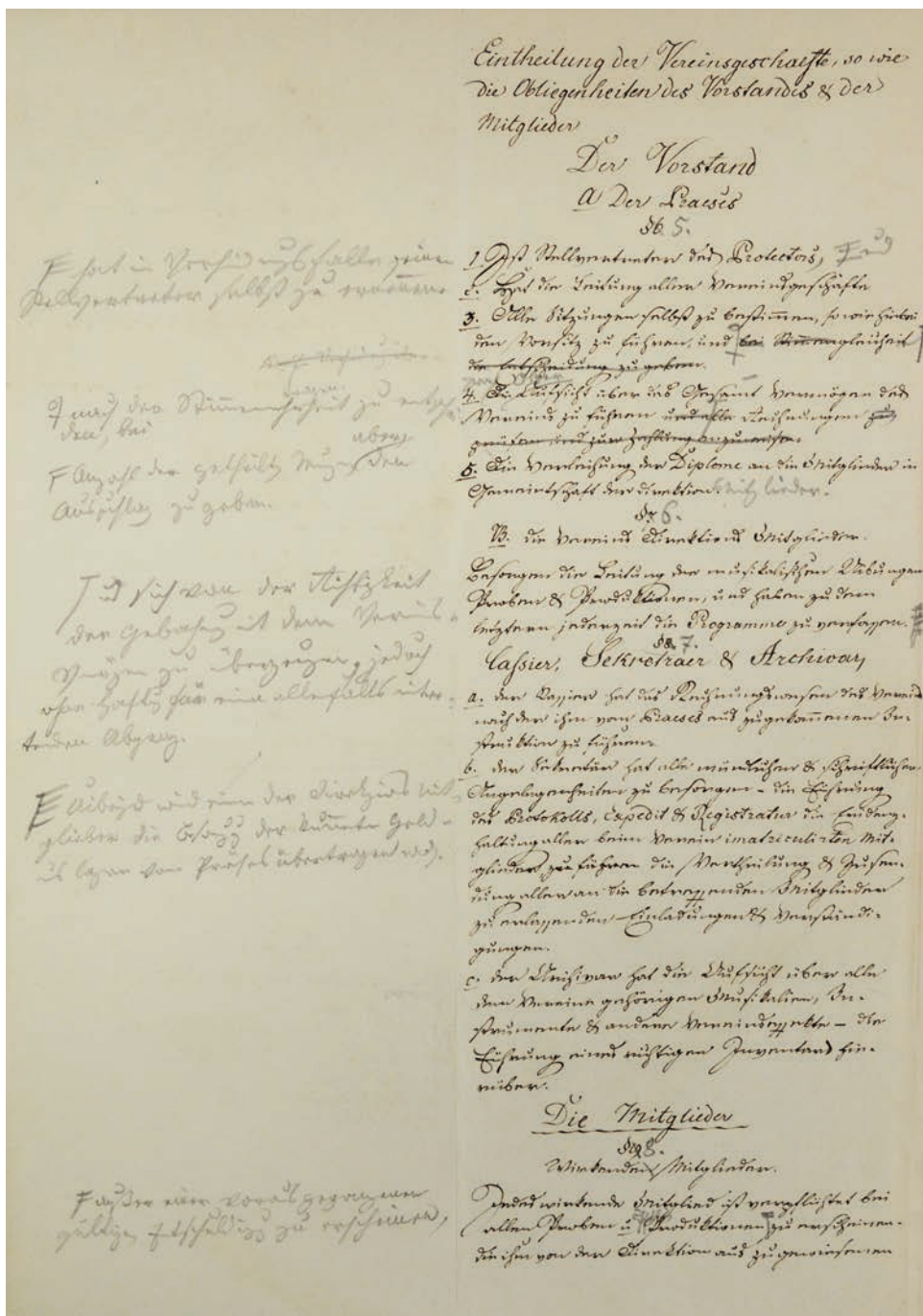
Nejvýznamnější studii, jež podává nejpodrobnější a nejucelenější informace přímo o Cecilské jednotě, uveřejnil roku 1914 hudební publicista, skladatel a právník Rudolf svobodný pán Procházka v souboru německojazyčných statí *Das romantische Musik-Prag*.⁴ Publikace se zabývá vývojem pražské hudební kultury v 19. století a je zaměřena na německé hudební soubory. I přes svůj poměrně nevelký rozsah představuje klíčový zdroj informací o vývoji spolku. V úvodu autor uvádí stručné biografické údaje o jeho zakladateli a dále předkládá základní přehled o podobě a činnostech Cecilské jednoty – nástin vývoje spolku, program vybraných hudebních produkcí, vývoj členské základny, typy společenských událostí, jichž se spolek účastnil, a v závěru práce vyhodnocuje Aptovo postavení v pražském hudebním životě. Studii Procházka vypracoval na podkladě údajů v dobovém tisku a osobních vzpomínek Aptových současníků a přátel Franze Gerstenkorna a Vojtěcha Kulhánka.

V rámci novodobého bádání přinesla relevantní poznatky přímo k danému tématu v prvé řadě studie Kateřiny Maýrové.⁵ Text pojednává o činnostech hudebních spolků a sdružení působících v českých zemích v 19. a první polovině 20. století a je zaměřen především na pramenný materiál, který je uchován ve sbírkovém fondu tiskové dokumentace Národního muzea – Českého muzea hudby; část fondu je zatím nezpracovaná. Cecilské jednotě se studie věnuje podrobněji. Kromě základních biografických údajů o zakladateli instituce autorka předkládá stručný přehled působení organizace, zahrnující zejména informace o repertoáru vybraných koncertů, jež uvádí na základě studia koncertních programů uložených v muzeu. Jedná se o vůbec první práci, která se komplexně zabývá prameny k Cecilské jednotě. Maýrová odkazuje na Aptovu pozůstalost uloženou v archivu Pražské konzervatoře a některé další archiválie nehudebního charakteru vztahující se přímo ke spolku, které dosud nebyly muzikology a historiky blíže studovány či případně vůbec uvedeny v předchozích studiích pojednávajících o jednotě. Autorka v poznámkovém aparátu rovněž uvádí, že má v plánu vypracovat další studii, v níž by se pramennou situací k Cecilské jednotě zabývala detailněji. Ač takto koncipovanou práci dodnes nepublikovala, předložené výsledky jejího dosavadního heuristického průzkumu v daném příspěvku představují důležitý inspirační zdroj pro zájemce o detailnější studium historie spolku. Na přelomu roku 2010 a 2011 autorka rovněž uspořádala v Českém muzeu hudby výstavu s ukázkami archivního materiálu k dané problematice.

Pramenného materiálu k Cecilské jednotě a zejména pak k jejímu zakladateli Antonínu Aptovi se dochovalo značné množství. Zahrnuje stanovy, korespondenci, zprávy o konání jednotlivých hudebních produkcí a řadu dalších dokumentů týkajících se organizačních okolností instituce. Studium především rukopisných

⁴ Rudolf Freiherr von PROCHÁZKA: *Anton Apt und der Cäcilienverein*, in: *Das romantische Musik-Prag*, Saaz [Žatec] 1914, s. 21–28.

⁵ Kateřina MAÝROVÁ: *Činnost hudebních spolků a sdružení z 19. století a 1. poloviny 20. století, jak je dokumentována ve sbírkovém fondu tiskové dokumentace Českého muzea hudby, s akcentací na hudební aktivitu tzv. Cecilské jednoty v Praze*, in: *Miscellanea z výročních konferencí 2001 až 2005*, Jan Baťa (ed.), s. 144–183.

Obř. 2 Ukázka z rukopisných návrhů stanov pro spolek (§ 5-8), archiv Pražské konzervatoře, sign. 2 C 10

nenotových pramenů je vzhledem k obtížné čitelnosti časově náročné a nezřídka vyžaduje konzultaci odborníků v oboru paleografie.

Hlavní pramenný soubor týkající se především Aptovy osobnosti, celkové organizační struktury spolku a částečně i jeho vývoje je uložen v archivu Pražské konzervatoře, již Apt odkázal svou pozůstalost včetně sbírky hudebnin. Pozůstalost zahrnuje poměrně velké množství dosud komplexně nezpracovaného rukopisného materiálu. Část písemností ozřejmujících okolnosti vzniku i vývoje spolku a přímo působení A. Dvořáka v Cecilské jednotě se bohužel patrně nedochovala.

Zejména od šedesátých let 19. století vydávaly koncertní instituce u příležitosti svých výročí sborníky a ročenky, které reflektovaly vývoj daného tělesa. Zahrnuty do nich byly informace o proběhlém koncertním dění – repertoár, podíl amatérských a profesionálních hudebníků, dále též obrazová příloha. Cecilská jednota nebyla výjimkou. Korespondence adresovaná Aptovi dokládá existenci alba Cecilské jednoty, které Apt připravoval u příležitosti jubilea spolku roku 1863. Dle obsahu několika dopisů (datovaných přibližně od ledna do května toho roku) zaslala řada skladatelů Aptovi svou podobenku pro album Cecilíanského spolku. Album by jistě ozřejmilo řadu faktografických údajů k dané problematice, bohužel se však nedochovalo.

Část Aptovy pozůstalosti je v archivu Pražské konzervatoře evidována jako *Fond Antonína Apta* (bez sign.); obsahuje poměrně velké množství nezpracovaných rukopisných i tištěných pramenů. Co se týče dokumentů souvisejících přímo s činností Cecilské jednoty, součástí fondu tvoří inventář hudebnin, které přešly z Aptovy pozůstalosti do knihovny konzervatoře.⁶ Další dochovaný rozsáhlý seznam Aptových hudebnin převzatých konzervatoří je sepsán rukou jiného pisatele a čítá více než 1000 titulů. Knihovna konzervatoře tak patrně získala bohaté doplnění svého notového materiálu (např. klavírní výtahy oper a oratorií). Není však snadné jej dohledat. Část hudebnin je dnes k dispozici v historickém i provozním fondu školy a jsou označeny razítkem *Anton Apt*. Jedná se o materiál, ze kterého bychom zřejmě mohli vyčíst řadu zajímavých informací o případných úpravách jednotlivých skladeb provozovaných také v době Dvořákova působení ve spolku.

Cecilská jednota byla založena v Praze 22. listopadu 1840, v den svátku sv. Cecilie. Účelem spolku bylo dle znění stanov sjednotit již hudebně vzdělané diletanty, podporovat další studium a rozšiřování sborové hudby a hudby všeobecně prostřednictvím veřejných uvádění klasických a dobrých vokálních a instrumentálních skladeb staršího i novějšího data, celkově oživovat a zušlechťovat smysl pro hudební umění.

Pražské hejtmanství a policejní ředitelství informuje v jednom z dochovaných dopisů Prezidium českého gubernia o žádosti čtyř osob, které se rozhodly

„[...] založit hudební spolek, pojmenovat ho Cecilská jednota a prostřednictvím jeho členů každý měsíc uspořádat vystoupení v sále Platýz s omezeným počtem vstupenek. Tato společnost se scházela každý týden již v uplynulém roce a přehrávala skladby k vzájemné spokojenosti, aniž by se však ustavila jako jednota.“⁷

⁶ Sepsal Antonín Srnka, 9 volných listů, archiv Pražské konzervatoře, bez sign.

⁷ „[...] einen musikalischen Verein zu gründen, demselben den Namen Cäcilien-Verein zu geben und monatlich aus dessen Kräften eine Produktion im Plateissaale gegen eine beschränkte Anzahl Biletten zu veranstalten gedenken. Schon im verschlossenen Jahre pflegte diese Gesellschaft sich allwochentlich

Aptovu zamýšlenou koncepci celkového uchopení spolku reflektují jeho rukopisné návrhy pro jednotu – Rathschläge für den Verein:

- „1. Nevybírat si žádné příliš těžké skladby, na které zpěváci a orchestr technicky nestačí a kterým účinkující členové nemohou porozumět; program koncertů vždy vytvářet podle toho, kolik členů je právě k dispozici. Takto si vystupující zachovají chuť a lásku k věci a očekávání posluchačů nezůstanou nesplněna. – Je to totiž hudební pýcha, pokud se někdo snaží získat váženost nablýskanými, nabubřelými programy, jako by si díky svým prostředkům mohl dovolit vše a též mohl publiku vše nabídnout. Nechť každý zůstane v hranicích svého postavení, svých sil a nehrěší svou domýšlivostí na umění, které jinak podle svých slov tak ctí a miluje.
2. Nechť se jednotu nebratří s žádnou jinou společností. I kdyby jí takové spojení zpočátku mohlo zajistit nové členy nebo jiné výhody, přineslo by jí to časem po hudební stránce řadu nepříjemností. Nechť se jednotu nakonec postaví na nohy svými vlastními prostředky, jedná výhradně podle uměleckých hodnot, umožní přístup každému hudebně vzdělanému diletantovi – jakož i dopřeje každému účinkujícímu členu v provozování hudby mimo jednotu úplnou svobodu.
3. Nechť jednotu v záležitostech hudby důvěřuje hudebně vzdělanému dirigentovi a předsednictvo se stará pouze o vnější správu. Všechna úcta hudebnímu vzdělání určitých laiků a hudebních přátel, ale rozhodující úsudek, definitivní rozhodnutí v záležitosti umění by si neměli nechat vzít. K přesnému odhadnutí úroveň vzdělanosti a z toho vyplývajících přání publika patří i určitý vhlad a jemnost; předpokládá se všestranné hudební vzdělání, aby se z celkového repertoáru hudební literatury mohly najít takové kompozice, které nepřekračují technické schopnosti vystupujících a odhadnou vkus publika; takovému rozsáhlé znalosti a vzdělané úsudky /:které se předpokládají u dirigenta:/ nemá žádný laik, zde se musí důvěřovat vzdělanému hudebníkovi z povolání; tomuto se v čistě hudebních záležitostech a sestavení koncertního programu ponechává rozhodnutí.“⁸

Spolek zaštiťoval Jan Nepomuk Kaňka (1772–1863), uznávaný pražský advokát, vnuk Františka Maxmiliána Kaňky, významného architekta vrcholného ba-

---

zu veranstalten, und Tonstücke zum wechselseitigen Vergnügen zu exequiren, ohne sich jedoch als Verein konstituiert zu haben.“ Národní archiv, 45 Fond Presidium českého gubernia, sign. PG 1841–1845, karta 2022, fascikl 20b/38, složka 38, spis čj. 67; překlad Viktorie Hanišová.

⁸ „1. Keine zu schweren Tonstücke zu wählen, denen Sänger und Orchester technisch – und den wirkenden Mitgliedern mit ihren Verständniß gewachsen sind, das Program für die Concerte immer nach den vorhandenen Kräften zu verfassen. So behalten die Ausübenden Lust & Liebe zur Sache & die Zuhörer werden in ihren Erwartungen, in ihrem Genusse nicht getäuscht. – Es ist musikalischer Hochmuth, wenn man sich durch glänzende, hochtrag ende Programme das Ansehen geben will, als ob man mit seinen Mitteln alles leisten und dem Publikum alles bieten könne. Bleibe jeder in den Grenzen seines Standpunktes, seiner Kräfte & versündige er sich in seinen Dünkel nicht an der Kunst, die er sonst so hoch zu schätzen und zu lieben vorgiebt. 2. Verbrüdere sich der Verein mit keine[r] ander Gesellschaft. Mag ihm diese Verbindung zu nächst auch eine Anzahl von Mitgliedern oder andere Worthteile bringen, so zieht es doch musikalisch eine Menge Uibelstände mit der Zeit nach sich. Stelle sich vielmehr der Verein im[m]er auf eigene Füße wirke er ausschließlich mit seinen Mitteln, handle er ausschließlich nach künstlerischen Gefühlpunkten öffne er jeden musikalisch gebildeten Dilletanten den Zutritt – so wie gäbe jeden wirkenden Mitgliede außer denen Vereine in Ausübung seiner Musik die vollste Freiheit. 3. Der Verein vertraue in Sachen der Musik dem musikalisch gebildeten Dirigenten & der Vorstand behalte sich nur die äußere Verwaltung vor. Alle Achtung vor der musikalischen Bildung gewisser Laien & Musiksfreunde: aber ein maßgebendes Urtheil, einer definitive Entscheidung in Sachen der Kunst sollten sie sich nicht rindirciren Es gehört ein Blick & Zartgefühl dazu, den Bildungsgrad & die daraus entspringenden Wünsche des Publikums genau abzuwägen; es setzt eine allseitige musikalische Bildung voraus – aus dem Gesamt.“ Archiv Pražské konzervatoře, sign. 2 C 11; překlad Viktorie Hanišová.

roka. Jan Nepomuk působil jako děkan právnické fakulty Karlovy univerzity, později se stal jejím rektorem. Jako právní poradce pomáhal například Ludwigu van Beethovenovi a předním šlechtickým rodinám. Působil rovněž jako skladatel a zapojoval se do veřejného hudebního života. Oženil se s Vilemínou Kochovou, která se po jeho smrti stala Aptovou chotí.⁹

Společné zkoušky členů jednoty se konaly v prostorách spolku – v restauraci a ubytovně U Města Jeruzaléma / Restauration zur Stadt Jerusalem, v Bartolomějské ulici 308, a to dvakrát týdně od šesti hodin večer. Členové se scházeli střídavě. V dobovém tisku je nejčastěji uvedeno, že sbor zkoušel ve čtvrtek, orchestr pak v pondělí. Podle určení vedení se však zkoušky konaly i v jiné dny, případně i častěji. Daný hostinec byl také vyhlášeným místem, kde se pořádalo velké množství veřejných hudebních zábav. (Roku 1863 se zde scházeli rovněž členové nově založené Umělecké besedy.)

Jednota ve svých počátcích disponovala skromným počtem členů. V čele souboru zprvu stála ředitelská trojice Anton Apt, Wilhelm Deutsch a Wenzl Bastl, kteří dle stanov zajišťovali vedení hudebních cvičení, zkoušek a vystoupení, ke kterým Apt vytvářel program. V této době jednotu tvořil pěvecký sbor složený ze skupiny mladých nadšených studentů. Místo orchestru spolek užíval klavírní doprovod. Od roku 1844 byl součástí instituce orchestr, v němž působili převážně nadaní amatérští hudebníci. Ve svém pojednání *O nynějším stavu hudby v Čechách a v Praze zvlášť* Eduard Meliš zahrnuje Cecilskou jednotu mezi diletantské spolky:

„Praha má tolik diletantů hudby, že se z nich téměř jednota Cecilíánská utvořila a že by se i z nich více jednot instrumentálních a sborů zpěvackých (nemáme bohužel žádného) sestaviti dalo. A dilettanti tito znají se tak dobře na svých nástrojích, že by hudebnická místa dvorních divadel zaujmouti mohli; neboť nestává snad žádného hudebního nástroje, který by se od ochotníků Pražských nepěstoval.“¹⁰

V souboru však nepůsobili jen amatérští, ale i profesionální hudebníci, mezi nimiž vedle Dvořáka najdeme řadu studentů a absolventů varhanické školy či pražské konzervatoře a některé významné osobnosti dobového hudebního života, jež výrazně zasahovaly do podoby tehdejšího koncertního dění a svými bohatými zkušenostmi přispěly ke zkvalitnění produkcí Cecilské jednoty.

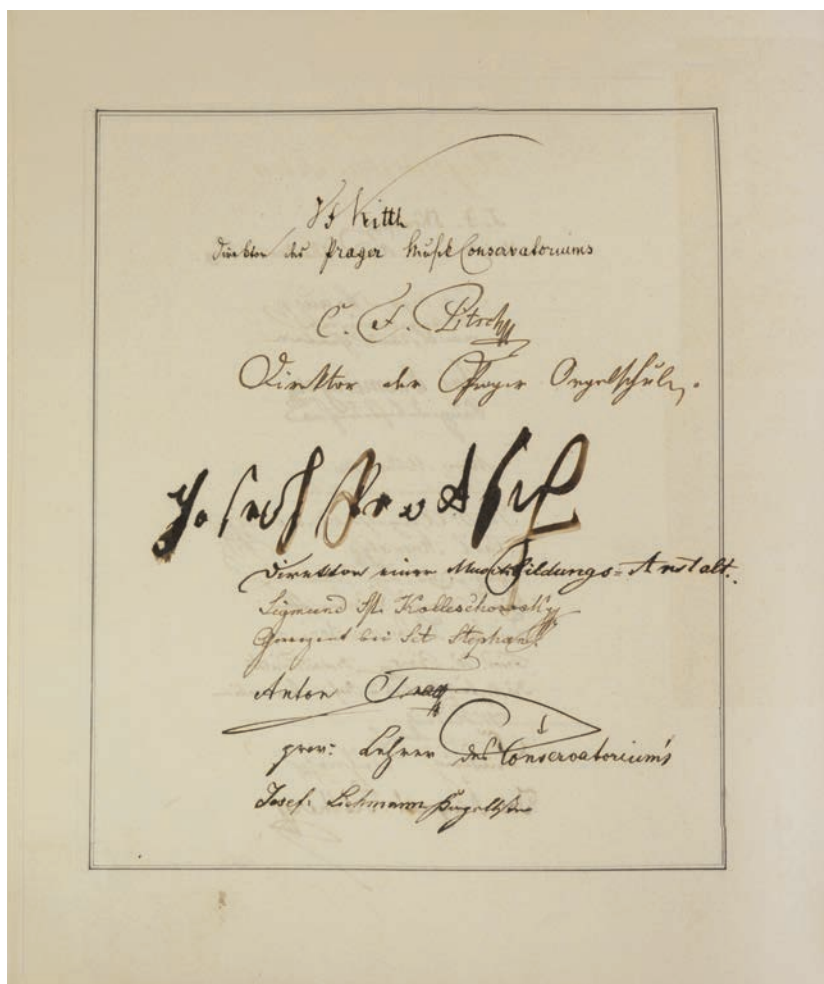
Základ orchestru zprvu tvořilo přibližně 25 hráčů na smyčcové nástroje. Na koncertech rovněž vypomáhali hudebníci z vojenských kapel a divadla. U příležitosti slavnostních produkcí orchestr disponoval až sedmi desítkami hráčů. Jelikož se počet činných členů rok od roku rozrůstal, přesunulo se místo konání koncertů jednoty z Platýzu do sálu na Žofíně, kam se vešlo až 400 diváků. V době svého rozkvětu se spolek vykazoval početným obsazením. V určitém období disponoval 14 prvními a 14 druhými houslemi, 10 violami, 8 violoncelly a 8 kontrabasy. Mužský sbor měl až 120 členů a v jednotě rovněž účinkovalo až 60 členů chlapeckého sboru.

⁹ Daný údaj je uveden na kartě Antonína Apta, která byla vedena v rámci evidence pražského obyvatelstva. Archiv hlavního města Prahy, Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920), Pražští příslušníci, pořadové číslo 40, krabice č. 1.

¹⁰ Eduard MELIŠ: *O nynějším stavu hudby v Čechách a v Praze zvlášť*, in: Lumír. Belletristický týdeník 7 (1857), č. 41, s. 977.

Dřívější skromný badatelský výzkum nepředložil s výjimkou několika zvučných jmen nic bližšího o tom, které konkrétní osoby byly členy spolku. Důležitým dochovaným pramenem, který podává informace přímo o členské základně Cecilské jednoty, je spolková kniha, v níž jsou uvedeny podpisy stálých členů (vedení, orchestr a sbor) i čestných členů spolku.¹¹ Čtení daných podpisů je problematické, verifikace podob jednotlivých jmen představuje složitý proces, zejména při určování totožnosti amatérských hudebníků. Ve své diplomové práci, v níž jsem se právě Cecilskou jednotou zabývala, jsem se pokusila uvedené podpisy translite-

Obr. 3 Spolková kniha – ukázka podpisů čestných členů spolku, archiv Pražské konzervatoře, sign. 2 C 58

¹¹ *Vereins Buch der Mitglieder des Caecilien Vereins zu Prag*, archiv Pražské konzervatoře, sign. 2 C 58. Mezi čestnými členy jsou ve spolkové knize uvedeni např. František Škroup, Jan Nepomuk Škroup, Josef Emminger, August Vilém Ambros, Karel Strakatý, Bedřich Vilém Pixis, Václav Jindřich Veit, Jan Bedřich Kittl či Josef Prosch.

rovat a na základě studia konskripcí (pražských pobytových přihlášek) rovněž dohledat bližší biografické údaje o členech.¹² Není známo, kdy byla spolková kniha založena. Pořadí uvedených interpretů však nasvědčuje, že začala být sepsována až po roce 1844. Od tohoto roku byl původně pěvecký soubor postupně rozšiřován o hráče na smyčcové nástroje. Právě orchestrální část spolku (Violin I, Violin II, Viola, Violoncell, Contrabass) je v knize uvedena před částí pěveckou (Sopran, Alt, Tenor, Bass).¹³ Z neznámého důvodu se noví členové do knihy od určité doby nezapisovali. V knize nefiguruje řada jmen, která v kontextu členské základny spolku zmiňují periodika zhruba od začátku 50. let. Mezi stálými členy orchestru v knize chybí právě i Dvořákův podpis. Důvodem, proč v orchestru Dvořák působil jako violista a nikoliv jako houslista, může být nedostatek hráčů na violu.¹⁴

Jak již bylo zmíněno výše, mezi členy jednoty najdeme vedle Dvořáka řadu dalších výrazných postav pražského kulturního života.¹⁵ Jako violista zde například působil rovněž pozdější významný kapelník Adolf Čech. Svě první setkání s Dvořákem ve spolku popsal takto:

„Přihlásil jsem se do orchestru Cecilie jako violista. ‚Budeš hrát u tohoto pultu s Dvořákem‘, pravil Apt, představuje mi mladého muže s hlavou geniálně rozčuchanou, bohatým, černým vlasem pokrytou. Byli jsme tehdy oba dva mladíci sotva dvacetiletí. (...) Začal jsem tedy s tím Dvořákem hrát, ale panečku, ono to nebylo tak snadné. Brzo mu buď má hra nebyla vhod, brzo se zlobil na vedlejší pult, nebo zase na dirigenta – nebo sám na sebe. Chvillemi i přestal hrát, bruče jakousi melodii před sebe.“¹⁶

Poměrně často jednotě vypomáhali členové orchestru a sboru jiných institucí (např. při produkcích Jednoty umělců hudebních, při společensky významných událostech). Struktura pražského koncertního života první poloviny 19. století byla značně mezerovitá. Dobovou prioritou veřejného hudebního dění byla opera. Koncertní život Prahy vykazoval nedostatek hudebních institucí, u nichž by těžištěm repertoáru byla velká sborová, vokálně-instrumentální i čistě orchestrální díla. Roku 1840 však byla založena dvě tolik potřebná pěvecko-hudební tělesa: vedle Cecilské jednoty se jedná o Žofínskou akademii (1840–1899), jejímž hlav-

¹² Martina VÍDENOVÁ: *Cecilská jednota v pražském hudebním životě*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2016, s. 46–53.

¹³ Dalším dokumentem uchovaným v archivu konzervatoře, který může pomoci s identifikací některých členů spolku, je rukopisná kniha absolventů pražské konzervatoře z let 1817–1861 *Verzeichnis derjenigen Zöglinge des Conservatorium der Musik, welche seit Entstehung dieses Instituts den sechsjährigen Lehrkurs absolviert, und bereits musikalische Anstellungen erhalten*) haben... (sign. V1-25), případně abecední seznam absolventů pražské konzervatoře a staré varhanické školy, který uvádí Jan BRANBERGER: *Konzervatoř hudby v Praze. Pamětní spis k stoletému jubileu založení ústavu*, Praha 1911.

¹⁴ V Národním muzeu – Muzeu Antonína Dvořáka se dochovaly dvě skladatelovy violy. Starší z nich je vystavena jako součást stálé pražské expozice. Původně patřila strahovskému faráři a Dvořák si ji vypůjčil v době svého působení v orchestru Karla Komzáka. Později farář nástroj přenechal violistovi orchestru Národního divadla, který ji odkázal svému kolegovi. Nakonec se viola dostala do držení Společnosti Antonína Dvořáka. V roce 1958 odhadl houslař Karel Vávra stáří této violy na 150 let (výrobce neznámý). Druhá z Dvořákových viol je vystavena v Památníku Antonína Dvořáka v Nelahozevsi a pochází z roku 1889 (výrobce Bohuslav Lantner). Kdy přesně a jakým způsobem Dvořák tento nástroj získal, není známo. Rovněž i tato viola byla součástí majetku Společnosti Antonína Dvořáka. Obě violy se dochovaly bez smyčce.

¹⁵ Viz pozn. 11.

¹⁶ Viz Adolf ČECH: *Z mých divadelních pamětí*, Nakladatelské družstvo Máje, Praha 1901, s. 89–90.

ním účelem bylo provozování sborových kompozic.¹⁷ Na svých koncertech však rovněž uváděla čistě instrumentální díla, která do svého repertoáru zařazovala pravděpodobně pouze v prvních letech své činnosti. Vedle Stavovského divadla a pražské konzervatoře byla Cecilská jednota po dlouhou dobu jedinou pražskou institucí s vysokými uměleckými ambicemi po stránce interpretační i repertoárové, jež disponovala svým vlastním orchestrem. Spolu s konzervatoří, bez jejichž členů by se mnohdy neobešlo ani divadlo, představoval spolek pro Pražany dlouhé roky hlavní zdroj repertoárových znalostí v oblasti orchestrální hudby. Orchester Stavovského divadla samostatně vystupoval značně nepravidelně a spíše spoluúčinkoval při koncertech jiných pořadatelů. Další institucí, která organizovala také koncerty pro sborové a orchestrální obsazení, byl spolek Jednota umělců ku podpoře vdov a sirotek / Tonkünstler Witwen-und-Waisen Societät, který však pořádal veřejná vystoupení pouze dvakrát ročně a neměl k dispozici vlastní orchestr. Pro potřeby vokálně instrumentálních skladeb si tento spolek najímal těleso složené z hudebníků Stavovského divadla, konzervatoře a ochotníků, k nimž patřili rovněž členové Cecilské jednoty, Žofínské akademie a později zpěváckého spolku Hlahol. V určitém období disponovala orchestrem také Žofínská akademie, nicméně patrně nebyl její pevnou součástí. Skládal se z učitelů její školy, ochotníků, občasně byl doplněn členy vojenských kapel. Dosud není známo, kdy a z jakého důvodu přestal orchestr fungovat. K orchestrum působícím v Praze v době existence Cecilské jednoty, které však plnily spíše funkci hudebního doprovodu při různých tanečních zábavách konaných v hostincích apod., patřil například Jakšův orchestr, Weberův orchestr, Harmonie ostromřelců pražských, Harmonie pěchoty městské či v neposlední řadě orchestr Karla Komzáka, u kterého Dvořák po absolvování varhanické školy přijal angažmá jako violista, patrně vzhledem ke své předešlé praxi v jednotě. Soubor tvořil od roku 1862 základ orchestru Prozatímního divadla, kde Dvořák pokračoval jako violista až do roku 1871.¹⁸

Koncertní aktivita Cecilské jednoty je částečně podchycena dochovaným materiálem. Rozmanitou produkci spolku dokumentuje album se 117 koncertními programy z let 1840–1865.¹⁹ Literatura vztahující se k jednotě v několika případech mylně převzala informaci, že se jedná o kompletní seznam koncertů, jichž se spolek účastnil. Roku 1880 publikoval Apt odlišný soupis představení jednoty (viz níže).²⁰

¹⁷ Činností Žofínské akademie se blíže věnovala Helena MATEJČKOVÁ: *Hudební produkce Žofínské akademie 1841–1850*, *Hudební věda* 48 (2011), č. 2, s. 173–200.

¹⁸ Na Dvořákovo působení v Prozatímním divadle se dochovala vzpomínka violoncellisty Theobalda Kretschmanna: „Stále jej vidím v čele violistů orchestru pražského Prozatímního divadla. Celá violová skupina sice čítala jen dva hráče, ale to Antonínu Dvořákovi nebránilo, aby v šedesátých letech pod vedením tehdejších dirigentů (kapelníků) Mayera, Smetany, Šebora, Čecha a Angera nehrál s téměř vášnivým zaujetím, skoro jako by stál v čele vojska a místo violy se oháněl zbraní. Jinak to byl klidný, zamlklý člověk, který zbožňoval Smetanu a Šebora (jenž složil několik českých oper v Meyerbeerově stylu), usilovně komponoval a po každém divadelním představení seděl s několika zpěváky a hudebníky v poklidném hostinci „U Zpěváčků“, kde si pochutnával na svém oblíbeném jídle, bramboračce.“ Viz Theobald KRETSCHMANN: *Tempi passati: Aus den Erinnerungen eines Musikanten*, Karl Prohaska, Wien 1910, s. 121–125; překlad Jana Hapalová.

¹⁹ Sbírkový fond tiskové dokumentace, Národní muzeum – České muzeum hudby, sign. TP 2192/1-117.

²⁰ Antonín APT: *Programme der Concerte, kirchlichen Musikaufführungen und anderweitigen Mitwirkungen des CÄCILIE-VEREINS in Prag während seiner 25jährigen Wirksamkeit in der Zeitperiode vom Jahre 1840 bis 1865*, A. Haase, Prag 1880.

Datum představení	Program
15. 11. 1857	<i>Die Weihe des Frühlings oder: Die Gründung Roms</i> , Ferdinand HILLER
19. 12. 1857	<u>I. Abtheilung</u> 1. <i>Hafis-Ouverture</i> , Louis EHLERT 2. <i>Auf offener See</i> , Ferdinand MÖHRING 3. <i>Traumkönig und sein Lieb</i> , Joachim RAFF 4. <i>Der Frühlingsteinstarker Held</i> , Heinrich ESSER <u>II. Abtheilung</u> <i>Egmont</i> , Ludwig van BEETHOVEN
27. 2. 1858	<u>I. Abtheilung</u> 1. <i>Concert-Ouverture</i> , Louis SPOHR 2. <i>Der 50. Psalm</i> , Carl Maria RITTER VON SAVENAU 3. <i>O weint um sie</i> , Ferdinand HILLER 4. <i>Psalm</i> , Felix MENDELSSOHN-BARTHOLDY <u>II. Abtheilung</u> 1. <i>Das Liebesmahl der Apostel</i> , Richard WAGNER [premiéra]
6. 5. 1858	<u>I. Abtheilung</u> 1. <i>Ouverture zu Othello</i> , August Wilhelm AMBROS 2. <i>Am Elfenstein</i> , Josef Leopold ZWONAR 3. <i>Lieder</i> , Wenzel Heinrich VEIT 4. <i>Der 115. Psalm</i> , Josef KREJČÍ <u>II. Abtheilung</u> 5. <i>Finale des 3. Aktes aus der Oper Rienzi</i> , Richard WAGNER [premiéra]
27. 11. 1858	<i>Der Rose Pilgerfahrt</i> , Robert SCHUMANN [premiéra] <i>Als Einleitung: Ouverture</i> , Felix MENDELSSOHN-BARTHOLDY
19. 12. 1958	<i>Oedipus in Kolonos</i> , Felix MENDELSSOHN-BARTHOLDY <i>Als Einleitung: Ouverture</i> , CARL RREINCKE
3. 2. 1859	<u>Mendelssohn-Jubiläum</u> <u>I. Abtheilung</u> 1. <i>Hochzeitsmarsch</i> , Felix MENDELSSOHN-BARTHOLDY 2. <i>Prolog</i> , Josef BAYER 3. <i>Festgesang An die Künstler</i> , Felix MENDELSSOHN-BARTHOLDY 4. Recitative & Chöre aus dem unvollend. Oratorium <i>Christus</i> 5. <i>Symphonie Nr.1</i> in C-moll <u>II. Abtheilung</u> 6. <i>Verleih uns Frieden</i> für Chor & Orchester 7. <i>Zwei Lieder</i> für Männerchor a) <i>Der Jäge Abschied</i> b) <i>Wanderlied</i> 8. 3 <i>Volkslieder</i> für Sopran, Alt, Tenor, Bass 9. <i>Der 114. Psalm</i> für Chor & Orchester
2. 4. 1859	1. <i>Ouverture</i> aus der Oper <i>Stella</i> , Josef NETZER 2. <i>Der Geistertanz</i> , Franz NĚMEC 3. <i>Wanderers Nachtlid</i> , Ferdinand HILLER 4. <i>Elfenfragen</i> , Julius STERN 5. <i>Die Hoffnung</i> , Wenzel Heinrich VEIT 6. <i>Märchen</i> , Ferdinand MÖHRING 7. <i>Ouverture, Scherzo und Finale</i> , Robert SCHUMANN

V tabulce je uveden seznam koncertů Cecilské jednoty v době Dvořákova působení, které se ve vymezeném období pořádaly ve veřejném koncertním sále na Žofíně.²¹ Názvy skladeb, které Apt zařadil na programy těchto představení, jsou uvedeny v původním znění. Zda se Dvořák účastnil všech těchto koncertů, dnes určit nedokážeme. Je však zřejmé, že se v těchto letech prostřednictvím Aptova spolku seznámil s rozmanitým repertoárem zejména autorů 19. století. Jak již bylo uvedeno, díky jednotě byla Praha mezi prvními městy, kde byly provozovány například skladby Richarda Wagnera, a Dvořák byl zřejmě přítomen u violového pultu při premiéře Wagnerova díla *Das Liebesmahl der Apostel* či závěrečné části třetího jednání opery *Rienzi*. K dalším soudobým autorům zastoupeným na uvedených programech patří například Robert Schumann, Louis Spohr, August Wilhelm Ambros, Ferdinand Hiller, Ferdinand Möhring, Joachim Raff či Louis Ehlert.

Cecilská jednota se nesoustředila pouze na produkce v koncertních sálech. Vezmeme-li v úvahu výčet koncertů, který Apt předkládá v dodatku své publikace shrnující celkovou koncertní činnost jednoty, zjistíme, že spolek byl daleko produktivnější, než jak se jeví z hlediska koncertů uvedených ve zmíněném albu. Jednota se rovněž účastnila dalších společenských událostí pořádaných mimo sál v Platýzu a později na Žofíně. Hojně jsou mezi nimi zastoupeny koncerty konané u příležitosti různých akcí benefičního charakteru. Některé z benefičních koncertů pořádala sama jednota. Konaly se například na půdě Stavovského divadla ve spolupráci se členy divadelního orchestru. Výtěžky z vystoupení byly věnovány zejména na podporu chudých studentů. Jak jsem zmínila, jednota se účastnila také benefičních akcí pořádaných Jednotou umělců hudebních ku podpoře vdov a sirotků. Ta zastávala především funkci organizace poskytující finanční podporu hudebníkům a jejich příbuzným, kteří se ocitli v těžké životní situaci. Cecilská jednota se také často účastnila rozmanitých slavnostních událostí: v období Dvořákova působení například významné třídní slavnosti u příležitosti 50. výročí založení pražské konzervatoře (ve dnech 7. a 9. 7. 1858), na jejíž organizaci se podílel také Apt a Wenzl Bastl.²² Jednota při této slavnosti vystoupila hned na dvou koncertech – v kostele sv. Jakuba a ve Stavovském divadle. Svou produkcí obohatila také řadu slavnostních bohoslužeb v různých pražských kostelích – například v rámci oslav svátku sv. Cecílie.

V dosavadní relevantní literatuře se rovněž opomíjí, že byt byla jednota svou jazykovou povahou německým spolkem, většinu členů tvořili Češi a na programech koncertů se také hojně objevují čeští autoři. Ve vymezeném období jednota uvedla skladby Josefa Leopolda Zvonaře, Václava Jindřicha Veita, Josefa Krejčího nebo Františka Němce. K nejcennějším dochovaným materiálům reflektujícím tuto skutečnost patří v první řadě tzv. Modré album, které „blahorodému pánu, panu Antoninu Aptovi, zakladateli a horlivému řediteli Ceciliánského spolku v Praze“ věnoval, Spolek českých umělců a přátel umění – Umělecká beseda; stalo se tak u příležitosti 25. výročí vzniku jednoty, kdy byla zároveň její činnost ukončena. V úvodu bohatě zdobeného alba čteme:²³

²¹ V dřívějších letech jednota vystupovala rovněž v Platýzu.

²² Spisový materiál pro rok 1858, archiv Pražské konzervatoře, bez sign.

²³ Datováno 26. 3. 1865, Národní muzeum – České muzeum hudby, sign. 2 C 469.

„V těchto dnech uplynul dvacátý patý rok od založení Cecilianského spolku. Od první chvíle co spolek tento do života vstoupil, stál jste Vy včele jeho a byl jste jeho duší. Hlavní naše město i naše milá země ví, jak Vaším energickým vedením spolek prospíval.“

Text dále stručně vyhodnocuje význam voleného repertoáru jednoty pro český národ a Aptovy zásluhy v kontextu dobového koncertního a společenského dění. Projevy chvály a úcty text překypuje až do samého závěru:

„Při takových četných a zřejmých zásluhách o umění, nelze mlčeti spolku, jež se proto založil, aby nad českým uměním strážně bděl, a kterýž v uznávání a oceňování zásluh ve prospěch umění vydobytých jeden z předních prostředků k dosažení svého cíle vidí. Spolek českých umělců a přátel umění – Umělecká Beseda, vyslovuje Vám tedy, ctěný Pane, své mínění o Vašem horlivém působení, uznává vřele i cení vysoce Vašich o umění zásluh a vyslovuje Vám za Vaše blahodárné působení díky neupřímnějšího.“

Za hudební odbor je zde podepsán jeho starosta Bedřich Smetana a jednatel Karel Frič.

Dvořák měl u violového pultu také možnost poprvé blíže sledovat práci dirigenta. Dvořákovo působení v jednotě tak jistě mělo vliv rovněž na utváření jeho vlastního dirigentského stylu. Jaký byl Apt dirigent? Dr. Gerstenkorn jako očité svědek vypráví:

„Apt byl prostý a jednoduchý muž; jakmile se postavil za pult a mávl taktovkou, stal se z něj skutečný umělec, plný zápalu a energie. Zpěváky a hudebníky měl plně ve své moci a svůj zápal a energii na ně přenesl.“²⁴

Ve mnou prostudovaném dobovém tisku reflektujícím hudební produkce Cecilské jednoty jsem nenarazila na zprávu, která by Aptův dirigentský projev hodnotila negativně. Referenti se spíše příležitostně vyjadřovali k celkově nevyváženému výkonu hudebníků, což bylo do jisté míry dáno zastoupením profesionálních i amatérských sil ve spolku.²⁵ Podle zmíněného Procházky se Ulm právem domníval, že nikdo jiný než Apt nemá takovou „energii a výdrž při sledování svého cíle spolu s talentem společenské přívětivosti, jež mají tu schopnost dát dohromady jednotlivé členy našeho roztržitého společenství hudebníků a přátel hudby. Na takové vlastnosti měl Apt takřka monopol.“²⁶ Ve světle dobových svě-

²⁴ Dr. Gerstenkorn, ein Augen- und Ohren-zeuge aus jenen Tagen erzählt: „Ein schlichter, einfacher Mann war Apt; sobald er am Pulte stand und den Taktstock schwang, ein wahrer Künstler, voll Feuer und Energie. Er hatte seine Sänger und Instrumentalisten vollkommen in der Gewalt und teilte ihnen jenes Feuer und Energie mit.“ PROCHÁZKA, *Anton Apt und der Cäcilienverein* (viz pozn. 4), s. 22, překlad Viktorie Hanišová.

²⁵ Množství užitečných informací o vystoupeních jednoty z období Dvořákova působení ve spolku přináší on-line databáze Pražský koncertní život v letech 1850–1881 (Prague Concert Life 1850 1881: an annotated database), jež na základě několikaletého podrobného studia zpráv v dobových českých a německých periodikách podává bližší fakta o pražském koncertním dění v angličtině – údaje v originálním znění jsou předloženy sporadicky. Portál byl zaštitěn britskou School of Music of Cardiff University a je výsledkem projektu, který vedl John Tyrrell a Karl Stapleton. Cílem tohoto projektu je zpřístupnit badatelům co nejúplnější informace k daným veřejným i soukromým koncertům, tj. datum, místo konání a název akce, program včetně interpretů, poměrně podrobné reflexe dobového tisku, informace o složení publika apod., s odkazy na příslušné prameny. Viz < <https://prague-concerts.info/> > [cit. 19. 7. 2018].

²⁶ „Mit Recht vermutete Ulm bei keinem zweiten wie bei Apt jene „Energie und Ausdauer im Verfolgen des einen Zieles, verbunden mit den Gaben sozialer Lebenswürdigkeit, die es vermögen, die disparaten

dectví se Apt jeví jako horlivý pracovník, nadšený milovník hudebního umění, kterému toho hodně obětoval.

Cecilská jednota, která svými rozmanitými aktivitami podstatně rozšiřovala obzory v oblasti koncertního a společenského dění nejen Antonínu Dvořákovi, ale všem účastníkům produkcí spolku, byla do jisté míry proslulá také v zahraničí. Soubor se sice v dobových textech řadí k tzv. diletantským spolkům, nicméně vzhledem k výše uvedeným skutečnostem nemůže být sporu o tom, že v pražských kulturních dějinách zaujímá v jistém směru výsadní postavení, na což je třeba patřičně poukázat.

*Adresa: Martina Vídenová, U Akademie 13, CZ-170 00 Praha 7
e-mail: marci.v@seznam.cz*

Prague Cecilia Society and Antonín Dvořák

Martina Vídenová

Of Dvořák's activities as a performer, his conducting was of the greatest importance and has received the most attention in the existing scholarly literature. Of course, Dvořák as a performer is a rather broad topic, and it has not yet received adequate attention. Dvořák mastered the playing of several musical instruments, performed as a pianist and organist, and was also an orchestral violist for nearly fourteen years. It is in this activity as a performer that scholars have so far taken less interest, although it also undoubtedly had an appreciable influence on the composer's own music.

The study focuses on the Cecilia Society (Cäcilien-Verein), an important musical ensemble that was active in Prague from 1840 to 1865. Dvořák played the viola there whilst studying at the Organ School. The institution played a part in the emergence of the newly developing phenomenon of public concerts. It was one of the first societies in this country to focus on introducing major vocal, vocal-instrumental, or purely orchestral works. Primarily on the basis of source material kept in the archives of the Prague Conservatoire on the matter in question that has not yet been studied or, in some cases, that was previously unknown, the study surveys the development, organizational structure, and membership base of the Cecilia Society with an emphasis on the time when Dvořák was a member of the organisation. There is discussion about the repertoire at the ensemble's concerts of art music in the context of the culture and society of the period and also generally about the various other kinds of social events in which the society participated during the period in question.

Translated by Mark Newkirk

Mitglieder unserer zerklüfteten Gesellschaft von Musikern und Musikfreunden unter einen Hut zu bringen. Diese Eigenschaften gehörten Apt gleichsam monopolisch an.“ PROCHÁZKA, *Anton Apt und der Cäcilienverein* (viz pozn. 4), s. 26 překlad Viktorie Hanišová.